Reflecţii asupra argoului

Adina Chirilă
Universitatea de Vest din Timişoara, România

Alexandru Gafton
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, România

Impressions on argot

Abstract: The present paper stems from the evaluation of certain facts concerning various categories of speakers who use *argot*, especially those aspects that define the position of a given category in society, its connections with other categories, and how it relates to the social aggregate.
Keywords: argot, social group, students, teenagers.

Preliminarii

Beneficiind de atenţia specială a romancierilor, a criticilor literari, a psihologilor, a sociologilor şi a lingviştilor, argoul a fost privit din perspectiva mai multor tipuri de preocupări cultural-intelectuale şi ştiinţifice. Atât observaţiile directe, cât şi consideraţiile teoretice ale nelingviştilor – nu mereu atât de acurate (prin amploare, profunzime şi focalizare, dinspre o perspectivă şi din perspectiva conjugată) pe cât o necesită un demers ştiinţific ori simpla înţelegere corectă a unui fenomen –, au fost făcute mai degrabă din perspectivă stilistică, cu prea puţine consideraţii din prisma structurilor sociale. La rândul lor, lingviştii, socotind că acesta este un fenomen care îi priveşte cu deosebire, au trecut de la a-l privi ca pe o ciudăţenie generată de cauze sociale şi având efecte sociolingvistice, ca pe un fenomen de „patologie" a limbajului, la a-l privi cu degajare, din perspectivă stilistică, adesea având ca reper norma literară. Aşezaţi în această perspectivă, cercetătorii au trecut de la descriere la interpretare şi prescriere, argoul fiind marcat ca limbaj socioprofesional, socotit o formă de manifestare lingvistică a unor categorii delimitabile social, aflate în poziţii periferice sau defavorizate, care le determină la un soi de recluziune lingvistică. Fără ca eticheta negativă să-l însoţească mereu în mod explicit, argoul a fost astfel considerat, indiferent de faptul că era vorba despre răufăcători, soldaţi ori elevi.

BDD-V2779 © 2016 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:43 UTC)

Deși lipsesc informațiile consistente – care ar oferi posibilitatea unor judecăți solid întemeiate, pe baza unor conjecturi de oarecare încredere se poate opina că la jumătatea mileniului trecut argoul deja constituia o formă de manifestare lingvistică utilizată de categorii plasate excentric sub aspect social. Fără a se cunoaște etimologia termenului, se poate presupune că denumirea urmează practica unor categorii sociale subterane și izolate de a-și crea un cod de comunicare încriptat și individualizator. Indiferent de extracția sau de împrejurarea socială care se asociază cu o astfel de utilizare a limbii, o cercetare lingvistică asupra argoului nu se poate lipsi nicicum de lămuririle procurate de datele generate de trecerea prin perspectiva socială, abia ajustările corespunzătoare – cu examinarea în fiecare moment a dinamicii sociale a categoriilor implicate – fiind în măsură să ofere înțelegerea reală a chestiunilor aparent strict legate de limbajul folosit de acele categorii.

Categorii de vorbitori

Desigur, se impune astăzi o reevaluare a celor trei ipostaze sociale tradiționale, în privința existenței și a funcționării lor reale, în urma nevoilor societății și a prefacerilor social-administrative din ultima vreme. Cea mai evidentă schimbare se înregistrează în legătură cu a doua, a *soldaților*. Ca grup care să manipuleze un limbaj de frondă și criptic față de sistemul opresiv al garnizoanei și al societății respectabile, categoria aceasta nu mai există. La nivel lingvistic, întrucât există categoria profesională a militarilor, se manifestă în schimb fie a) jargonul milităriei (care nu se diferențiază, tipologic, de alte limbaje profesionale); fie b) argou militar șarjat criptic (dar obiectiv necesar în contexte speciale). Acesta din urmă nu trebuie, totuși, confundat cu argoul soldățesc din evaluările anterioare – orientat de nesupunere și asumat pe o perioadă determinată. În schimb, prezintă unele trăsături care îl apropie de argoul primei categorii.

În primul rând, acest tip de argou conturat mai recent aparține unei categorii sociale stabile în chiar termenii categoriei răufăcătorilor: nelimitată de vârstă, odată ce s-a permis accesul în breaslă (v. *infra*); în al doilea rând, se manifestă ca mijloc criptat de comunicare lingvistică, deschis numai pentru acei cu/pentru care lucrează vorbitorul, acesta adoptând un procedeu comun cu al răufăcătorilor, controlând/limitând puterea de înțelegere a receptorului nedorit. Chiar dacă individul care recurge la argoul văzut în această ipostază nu se constituie în element al unui grup ostracizat, iar judecata socială pune argotizantul răufăcător și argotizantul militar (în discuția de față; v. însă și cazul comunicării specifice *brokerajului*, în unele circumstanțe) în categorii diferite, energiile care le controlează manifestarea lingvistică sunt similare.

O corectare este necesară și în privința grupului căruia îi este specific argoul așa-zis „al elevilor". Categoria este mai corect definită ca *a tinerilor* (*adolescenților*/

BDD-V2779 © 2016 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:43 UTC)

prematurilor), în general, calitatea de elevi nemaiavând relevanță în procesul de modelare a limbajului argotic pe care îl folosesc, cu atât mai puțin dacă acesta este analizat ca patologie a limbii. Argoul unui elev nu este diferit de argoul unui non-elev de aceeași vârstă. Este vorba, așadar, mai degrabă de un argou, al tinerilor, la care, sub presiunea societății (acționând ca un puternic organism-model și modelator, căruia adolescentul generic nu-i rezistă), a normelor literară și lingvistică, și a... maturizării, se renunță la un moment dat. (În general, depășirea acestei etape se înregistrează în jurul vârstei de optsprezece ani; dincolo de ea, argoul se manifestă ocazional, criptico-ludic – dar este perdant pe termen lung.) El circumscrie o fază în care se experimentează, oarecum necesar, fără o miză alta decât afirmarea de către vorbitorul tânăr a propriei existențe, a ocupării unui loc în lume.

Dintre ipostazele sociale care favorizează dinamica argotică, prima și, în lumina celor expuse anterior, a doua reprezintă categorii cvasistabile, a treia, a *tinerilor*, fiind doar o etapă din viața cuiva. Distincția este însă, fără tăgadă, mai evidentă între ceea ce s-a considerat în mod tradițional a fi primul tip de argotizanți și al treilea. Răufăcătorii pot rămâne ca atare de-a lungul vieții, categoria evoluând ca orice organism sau comunitate, adică în mod natural. Cealaltă categorie este perenă doar ca abstracție căci, sub aspectul conținutului, indivizii concreți care îi asigură existența reală se succed în valuri compacte. Perenitatea în formă și în conținut a primei categorii, alături de faptul că cealaltă se înnoiește în conținut, indivizii ei continuându-și viața prin trecerea în alte categorii sociale, este o diferență fundamentală categorial, semnificativă structural-funcțional și aducătoare de consecințe sociolingvistic.

În cadrul celor două tagme, evoluțiile lingvistice care privesc argoul se petrec atât prin colportarea dinspre societate a multor rezultate ale evoluției sociale, cât și prin „creații" interne – desigur, înainte de o posibilă validare, toate inovațiile și împrumuturile trec prin filtrele eligibilității, cenzurii și, eventual, al exercițiului. Relațiile cu mediul au rolul de a asigura acomodarea la acesta, căci, atât grupurile, cât și limbajele lor nu pot exista izolate adiabatic de mediul social și lingvistic din care fac parte. La rândul lor, creațiile interne încearcă a răspunde nevoilor interne de ajustare și evoluție, căci atât presiunile dinspre mediu, cât și nevoile proprii organismului – ca urmare a reorganizărilor interne generate de relația cu mediul – îndeamnă la acomodări, pe care organismul le face încercând, desigur, să-și păstreze identitatea. Conexiunea elementelor acestei dualități, dinamica fluxului dintre ele și cea a grupului social determină rata evolutivă și traiectoria acestuia și, corelat, a limbajului său. Totuși, în cazul primei categorii, evoluția limbajului este determinată de nevoile și de dinamica unei entități stabile și perene prin indivizii ei, dar conectate parazitar la ansamblul social, în vreme ce în cazul ultimei, ratele evolutive ale subansamblelor și ale limbajului acesteia au dinamica oricărei entități conectate simbiotic la întreg. Prima

BDD-V2779 © 2016 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:43 UTC)

categorie apare ca malformaţie creată de disfuncţiile sociale, cealaltă este o anexă creată de şi spre buna funcţionare a ansamblului social.

Limbajul şi caracterul său grupal

Sistemul lingvistic este o abstracţie nu doar din punct de vedere strict lingvistic. Formele sale de existenţă concretă există exclusiv în şi prin împrejurările în care se activează, funcţionează şi se (re)constituie continuu, devenind şi evoluând ca urmare a interacţiunilor cu mediul şi cu sine.

Emisia de sunete, realitatea primă a limbajului uman, se produce de la sine în momente dominate de emoţii şi afecte, acelaşi complex emoţional generând aproximativ aceleaşi sunete (din motive pur anatomofiziologice, întrucât aceleaşi stări generează aceleaşi răspunsuri pe calea aceloraşi inervaţii nervoase ale punctelor aceloraşi organe). Posibilitatea repetării în mod voit a sunetelor poate conduce la decuplarea cauzei iniţiale de efectul ei, deci sunetul (fluxul sonor) poate să nu mai reflecte starea care l-a generat iniţial, ci reprezentarea sa mentală, amintirea sa, presimţirea sa, anticiparea sa, simularea sa, tendinţa de a genera la celălalt reacţia pe care ar avea-o în acel caz. Pe baza acestei clase de observaţii, vorbirea poate trece din starea incipientă, de act reflex, în cea de act volitiv, în care reflexul nu mai este de tip simptomatic, cunoscând evoluţia şi devenind oarecum controlat (cazuri extreme fiind cele construite pe o deteriorare sau inexistenţă de la bun-început a funcţiei neurologice) de voinţă (dar fără ca aceasta să suplanteze pe deplin etapa din care decurge).

Ca reflex organic, vorbirea trădează, întrucât este un puls emoţional, o formă de gesticulare şi de mimică. Domesticită în condiţiile existenţei sociale elaborate, ea devine încercare de redare sau de acoperire a unor stări sau gânduri, şi poate ajunge să devină un joc şi chiar un cod autoreflexiv.

La nivelul cel mai concret, al vorbirii, comunicarea umană se constituie şi funcţionează ca un organism-instrument generat de un alt organism. Nevoile organismului şi conjuncţia cu alte organisme generează organisme-instrument care ajung să se acomodeze unele la altele, astfel încât, la un moment dat, grupul, comunitatea, ajung să utilizeze, în datele care contează pentru eficienţa comunicării, acelaşi organism-instrument. Acesta se autoreproduce continuu prin exersare, fidel sau doar similar sieşi, dar şi aberant, sursa parcursului fiind acomodarea la devenirea socială, la evoluţiile din gândire, apoi nuanţarea limbii în relaţie cu dinamica realităţii şi cu cea proprie. Totodată, sub imperiul propriei evoluţii de organism şi de instrument social, limba îndeamnă la sau doar permite căutarea de noi modalităţi expresive, de noi vase în care vorbitorul să-şi distribuie şi înfăţişeze stările existenţiale, căci fenomenele sunt modul materiei de a acoperi toate posibilităţile de existenţă. De aceea, ca modalitate de manifestare şi implicit de comunicare a individului în cadrul unui grup dotat cu particularităţi

BDD-V2779 © 2016 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:43 UTC)

individualizatoare, limba capătă determinări dinspre trăsăturile sociale caracteristice respectivului grup.

Efectele adverse ale funcţionării limbii, în relaţie cu „nevoile" resimţite de către vorbitor, unele de calibrare a nivelului lexical-semantic la ideea sa despre sistem şi despre lume, altele de repoziţionare a sa în relaţie cu o normă socială, precum în cazul etimologiei populare, respectiv al hipercorectitudinii, au un caracter organic esenţial, căci decurg din relaţia vorbitorului cu lumea, cu societatea şi cu limba. Nevoia de motivare a semnului lingvistic decurge din tendinţa de a ordona relaţia dintre limbă şi realitate şi implicit de reorganizare – în sensul sistematizării – internă a limbii, iar cea de conformare la norma literară sau la una supraordonată normei vorbitorului decurge din tendinţa aderării la organismul social, ambele pe baza anumitor calcule. Chiar dacă decurg în mod direct din raţionamente eronate, cele două se petrec în vederea unei ordini categoriale, la nivel general şi de detaliu, acesta fiind motivul pentru care, atunci când vorbitorului i se dezvăluie realitatea, el le recunoaşte ca greşeli.

Argoul evită norma literară, norma lingvistică, ordinea celorlalţi. Firește, ca limbaj întemeiat pe un sistem (o limbă), adică aflat în relaţie cu acela, conectat la vorbirea şi la uzurile celorlalte componente ale societăţii, argoul nu poate exista liber, dar el se întemeiază şi, într-o măsură, decurge din acestea cu totul altfel decât etimologia populară sau hipercorectitudinea, de pildă. Acestea din urmă apar ca efecte secundare ale exerciţiului limbii, ca efecte ale tendinţei de a împlini limba comunităţii, în vreme ce argoul este rezultatul tendinţei izolaţioniste, o excrescenţă care doar profită de materialul vorbirii, de realizările uzului; chiar dacă pare şi este irealizabil în sine, tendinţa de enclavizare a argoului semnifică negarea, lingvistică, a normei lingvistice şi literare, socială, a celorlalte categorii sociale. Fie că se centrează pe limbă, fie pe gândire, argoul utilizează material lexical existent şi reguli gramaticale, dar face asocieri aberante chiar şi faţă de etimologia populară, deturnând sensurile şi uzurile în răspărul acestora, folosind orice fel de material lingvistic, din orice normă sau limbă, ca pe un obiect pentru a transmite un conţinut modelat în modalităţi afective, atitudinale. Relaţia realitate – gândire – limbă a bazei este restructurată, pervertită, trecută prin filtrul afectiv-atitudinal (fronda şi izolarea părând a reprezenta marea miză), două fiind cerinţele: găselniţa isteaţă şi inteligibilitatea pentru grup. Fie că vine dinspre o clasă subterană, cum este cea a răufăcătorilor, fie că vine dinspre o categorie de vârstă, cum este cea a adolescenţilor, argoul respinge o ordine de existenţă socială, dimpreună cu forma sa de manifestare şi de existenţă lingvistică.

Argoul la tineri

Pentru cei mai mulţi vorbitori (observatori dar şi participanţi), argoul pare a fi trecut de la o modalitate de încriptare a limbii la una de folosire metaforică a

BDD-V2779 © 2016 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:43 UTC)

acesteia, în chipuri caracterizate de a) abundenţa figurii până la abuz; b) intenţii ludice şi criptice; c) autoreflexivitatea care ajunge la autocontemplarea propriilor produse, trăsături subordonate unui(or) tip(uri) particular(e) de reproducere şi de punere în act a limbii. Desigur, folosirea argoului trebuie să fie preponderentă în interiorul grupului argotic sau argotizant.

În zilele noastre, argoul manifest la nivelul primei categorii mai sus numite rămâne o particularitate având aceleaşi trăsături, modalităţile de funcţionare ale societăţii şi ale respectivului grup nesuferind evoluţii sau mutaţii de natură să modifice semnificativ esenţa grupului şi formele sale de manifestare sociolingvistică. Cea de-a doua categorie a cunoscut modificări într-atât de profunde încât nu mai poate fi considerată ca având o varietate proprie de argou. În schimb, cea de-a treia categorie a suferit transformări care au avut printre efecte dezvoltarea argoului practicat.

În condiţiile în care societatea nu-i mai concepe pe adolescenţi ca pe o categorie de fiinţe umane în devenire, aflate în pregătire pentru a participa ca adulţi la viaţa socială, ci ca pe o categorie de participanţi cu statut deplin, argoul apare ca reminiscenţă dată de inadaptabilitatea la noul statul şi ca modalitate paralelă de exersare a limbii. Alegerea aceasta pare a arăta că, la rândul lor, adolescenţii elevi nu se concep pe sine aşa cum îi concepe societatea – chiar dacă ei profită din plin de aparentele beneficii ale acelei poziţionări –, ci se imaginează ca fiind o componentă distinctă şi subordonată. În cele din urmă şi în esenţă, probabil că statutul de fiinţă umană în formare este mai benefic şi mai avantajos decât cel de participant deplin, căci prima situaţie îndeamnă la pregătirea indivizilor în vederea continuării procesului de construcţie a edificiului social, în vreme ce a doua îndeamnă la concurenţa cu grupurile sociale cu atribuţii depline, în vederea grabnicei înlocuiri a acestora.

Dincolo de faptul că, precum orice animal social, adolescenţii exersează norma şi sistemul (metaforizarea, analogizarea, asociativitatea în general, unilaterală, restrictivă sau multipolară şi nemărginită), cu valenţele şi potenţele lor, aşa cum exersează contactul cu realitatea şi cu societatea, exerciţiul lor, întemeiat pe elementele limbii, tinde a se centra pe obiectul material (limba), care este cercetat şi căruia i se suprasolicită forma, valenţele, anumite realizări, speculându-i-se posibilităţile până dincolo de modalitatea permisă în mod natural de structura sa (până şi în felul în care cineva ar încerca să apropie elementele unei articulaţii dinspre toate unghiurile posibile teoretic, dar nu şi practic).

Ei par a nu mai învăţa norma lingvistică, apoi pe cea literară – pentru a se aşeza în lanţul continuităţii prin care s-a edificat civilizaţia şi cultura care i-a produs –, eventual apoi luând contact cu produsele aberante ale limbii şi ale societăţii, ci îşi creează singuri propria normă, pe care tind să o perpetueze dincolo de categoria care părea a o fi generat.

Acesta este chiar un mod de pregătire a unei existenţe care s-ar vrea desfăşurată în acea dimensiune. Lucrul se va putea dovedi când vor apărea consecinţele

BDD-V2779 © 2016 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:43 UTC)

evidente. Deocamdată, lipsesc unele date. O astfel de *cultură* are nevoie de lupta între formele ei concrete de existenţă pentru ca, de la generalizarea procedeului să se ajungă la generalizarea înţelegerii. Nefiind vorba despre teribilism sau despre rătăcirile unor organisme care suferă prefacerile etapei, nefiind vorba nici despre încercarea de a se face neînţeleşi (de către adulţi sau de către grupuri având alte dominante), nonconformismul este real şi se referă la negarea societăţii şi la refuzul aşezării în descendenţa firească (genetică, culturală, de civilizaţie etc.).

Firește că însuși sistemul marelui organism, precum și ansamblul social se opun în mod implicit unei astfel de situaţii. Dinamica prea ridicată sub toate aspectele (cameleonismul formelor și al expresiei, spontaneitatea continuă a asocierilor, proteismul conţinuturilor și al trimiterilor) împiedică cristalizarea chiar la interiorul aceluiași grup. Totodată, fluxul copleșitor de propuneri dinspre indivizi (chiar și în cazul abrevierilor grafice) depășește nevoia colectivă, calea la care se ajunge nefiind neapărat rezultatul validărilor de către comunitate, ea croindu-se în virtutea acomodării dintre mediile deprinderilor imaginative ale membrilor comunităţii. Întrucât mijloacele, rezultatele și acţiunile sunt limitate de experienţa și uzanţele anterioare – act care ar trebui să devină pandant al dinamicii accentuate și al fluxului copleșitor –, contextul face ca instabilitatea să devină regula unui grup ai cărui membri se schimbă cu o viteză infinit mai mare decât cea necesară unei cristalizări rezonabile pentru un sistem de comunicare.

Concluzii

Evoluţia socială, cea lingvistică și a gândirii merg împreună precum forţele concurente. Astfel de fenomene se află pe calea constituirii procesuale a normei lingvistice. Continua recreare a limbii decurge în mod natural din funcţionarea firească a vorbirii, fiind calea constituirii procesuale a normei lingvistice. Deși este liber, exerciţiul social al vorbirii se raportează în mod necesar la norma lingvistică, tocmai întrucât ambele au caracter procesual, iar cea de-a doua își validează în mod firesc noile ei stări succesive.

Din punctul de vedere al unei sincronii, sintopii sau sinstratii, un fenomen precum hipercorectitudinea sau etimologia populară poate fi judecat ca greșit, eronat, aberant, dar acestea nu sunt decât epitete atribuite, având o forţă proporţională cu cea a îngustimii perspectivei din care se aplică (crescătoare dinspre norma lingvistică spre cea literară). În fapt, cele două sunt căi prin care limba funcţionează, vorbirea exersează, norma venind cu propuneri către comunitatea care, astfel, nu doar încearcă soliditatea structurilor și a relaţiilor, dar oferă posibilitatea unor restructurări și a unor ajustări absolut necesare în anumite momente. Precum orice alt fenomen natural, cele de limbă și de gândire cunosc variabilitatea, adică producţia de varietăți tinzând către infinit, din

BDD-V2779 © 2016 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:43 UTC)

care organismul trăind prin stabilitatea, adică prin constituirea și prezervarea unei identităţi, selectează doar anumite variante produse, încorporându-le spre a-l constitui. Norma se schimbă pentru a împlini nevoia organismului de a se adapta la realitate, dar treptat, pentru ca acesta să-și păstreze identitatea. În unele perioade, abundenţa variantelor, generate pe calea variabilităţii – în condiţiile unor puternice presiuni dinspre mediu – pot modifica dramatic sau semnificativ constelaţia, organismul pierzându-și identitatea anterioară și dobândind o alta, acesta fiind locul cel mai clar pentru a observa cum sincronia tinde să uite de diacronie.

Atât în cazul primei categorii sociale, cât și în cazul celei de-a treia, avem a face cu modalităţi de exprimare socială întemeiate pe formele sistemului comun, inspirate funcţional de norma lingvistică comună, cu scopul de a comunica la interiorul grupului, în baza unor necesităţi resimțite de respectivele categorii sociale. În ambele cazuri, modalităţile de creaţie sunt excesiv de nesupuse regulilor unui cod real, imitaţia fiind copleșită de creaţie, abia prezenţa anumitor tipare făcând recognoscibile (adică permițând comunicarea, dar una destul de imprecisă, de tip afectiv-emoţional) elementele fluxului de creaţie. Cu toate acestea, în primul caz, esenţa aspectului rezultat este parazitară, întocmai precum cea a grupului, ca agregat social. Argoul celei de-a treia categorii pare mai degrabă a tinde în mod imposibil la a înlocui norma lingvistică comună, în același mod accelerat în care tinde a înlocui ansamblul social de bază.

BDD-V2779 © 2016 Editura Mega, Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 07:50:43 UTC)